

Miernictwo elektroniczne

WSTĘP

M.DOROZHOVETS

Cel: Zapoznać się z organizacją zajęć dydaktycznych, warunkami zaliczenia przedmiotu oraz wykazem literatury

Plan wykładu

1. TEMATYKA ZAJĘĆ, WYKŁADY
2. TEMATYKA ZAJĘĆ, LABORATORIUM
3. WYKAZ LITERATURY
4. WARUNKI ZALICZENIA PRZEDMIOTU

M.DOROZHOVETS

TEMATYKA ZAJĘĆ:

- Wstęp
- T1. Wymagania do aparatury pomiarowej oraz klasyfikacja mierników elektronicznych według ich zastosowania
- T2. Pomiary małych napięć w obwodach elektronicznych
- T3. Pomiary prądów w zakresie mikro-, nano- i piko-amperów
- T4. Pomiary małych i dużych rezystancji
- T5. Zakłócenia w obwodach pomiarowych oraz ich tłumienie
- T6. Uśrednianie cyfrowe w pomiarach elektronicznych
- Podsumowanie

M.DOROZHOVETS

TEMATYKA ĆWICZEŃ LABORATORYJNYCH:

- **Wprowadzenie - zasady pracy w laboratorium.**
- **1. Uśrednianie wyników obserwacji napięć zakłóconych**
- **2. Pomiary małych rezystancji.**
- **3. Pomiary izolacji (dużych rezystancji).**
- **4. Cyfrowe pomiary parametrów sygnałów AC**
- **5. Korekcja oddziaływań systematycznych**
- **6. Pomiary LC**

M.DOROZHOVETS

Miernictwo elektroniczne T1 Aparatura do pomiarów elektronicznych

M.DOROZHOVETS

Plan wykładu

- 1. Wymagania do aparatury pomiarowej**
- 2. Ograniczenia występujące podczas pomiarów elektronicznych**
- 3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości**
  - 3.1. Multimetry elektroniczne cyfrowe (DMM)**
  - 3.2. Elektrometry**
  - 3.3. Nanowoltomierze**
  - 3.4. Pikoamperomierze**
  - 3.5. Mikroomomierze**
  - 3.6. Źródła mierzące (SMU)**

M.DOROZHOVETS

1. Wymagania do aparatury pomiarowej

Podstawowymi wymaganiami są:

- **Możliwość pomiaru wartości wielkości w zadany zakresie** (tak małych jak i dużych wartości), jest to wymagania amplitudowe;
- **Możliwość pomiarów wielokanałowych** – kilka wielkości jednego lub różnego rodzaju
- **Brak obciążenia** obiektu badanego – odpowiednia wartość rezystancji wejściowej
- **Zadana dokładność pomiarów**, zapewnia się odpowiednią klasą dokładności woltomierza oraz innymi wartościami jego parametrów: stabilnością temperaturową oraz czasową, odpornością na inne wielkości wpływające

M.DOROZHOVETS

1. Wymagania do aparatury pomiarowej

- **Odporność na oddziaływania zakłóceń** tak regularnych jak i losowych wpływu zakłóceń to wymaganie jest ważne przy pomiarach wielkości niskiego poziomu, w warunkach przemysłowych
- **Szybkość pomiaru** – to wymaganie jest ważne przy pomiarach wielkości szybko zmiennych (dynamicznych),.
- **Możliwość współpracy z PC** – jest to ważne przy automatyzacji pomiarów
- **Możliwość opracowania wyników** wg zadanego algorytmu
- **Łatwość obsługi**
- **Niska cena oraz niski koszty pomiarów**

M.DOROZHOVETS

2. Ograniczenia występujące podczas pomiarów wielkości elektrycznych.

Fundamentalnym czynnikiem ograniczającym jest szum cieplny lub szum Jonson'a.

Na dowolnej rezystancji **R** energia cieplna powoduje ruch nośników ładunków elektrycznych, który z kolei powodują szum elektryczny.

Moc tego szumu opisuje się wzorem

$$P=4kTB,$$

gdzie: $k=1.38 \cdot 10^{-23}$ J/K- stała Boltсмana;

T –temperatura (K);

B – pasmo częstotliwościowe szumu (Hz).

Wartość skuteczna szumu Jonsona U_{sz} na rezystancji (**R**) równa się:

$$U_{sz} = \sqrt{PR} = \sqrt{4kBT R}$$

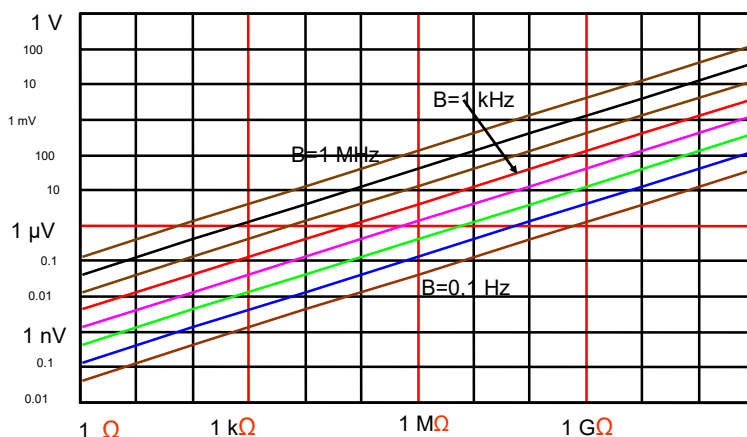
a wartość prądu szumu Jonsona I_{sz} :

$$I_{sz} = \sqrt{\frac{P}{R}} = \sqrt{\frac{4kBT}{R}}$$

M.DOROZHOVETS

2. Ograniczenia występujące podczas pomiarów wielkości elektrycznych.

Zależności wartości napięcia oraz prądu szumu cieplnego przy **T=295 K (22°C)** jako funkcje rezystancji oraz szerokości pasma pokazane niżej

M.DOROZHOVETS

2. Ograniczenia występujące podczas pomiarów wielkości elektrycznych.

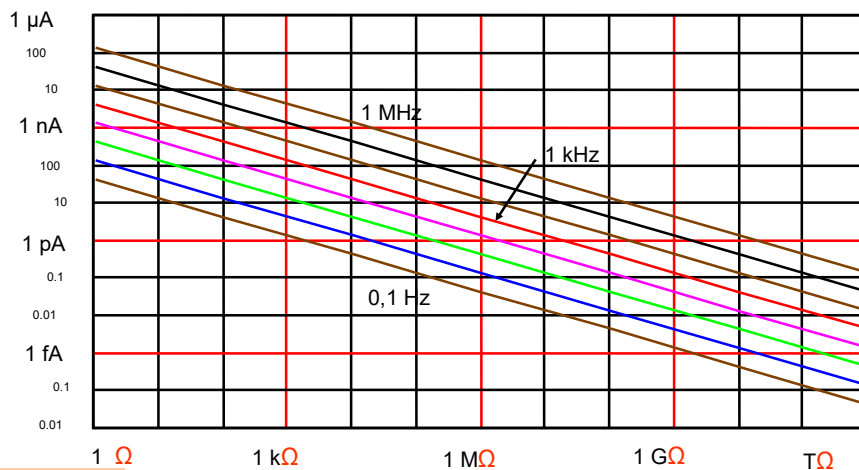
Teoretyczna granica czułości pomiaru napięcia

Rezystancja	Pasmo częstotliwości			
	0,1 Hz	1 Hz	1 kHz	1 MHz
1 Ω	0,03 nV	0,1 nV	3 nV	0,1 μ V
1 k Ω	1 nV	3 nV	0,1 μ V	3 μ V
1 M Ω	30 nV	0,1 μ V	3 μ V	100 μ V
1 G Ω	1 μ V	3 μ V	100 μ V	3 mV
1 T Ω	30 μ V	100 μ V	3 mV	100 mV

M.DOROZHOVETS

2. Ograniczenia występujące podczas pomiarów wielkości elektrycznych.

Zależności wartości skutecznej prądu szumu cieplnego przy T=295 K (22°C) jako funkcje rezystancji oraz szerokości pasma

M.DOROZHOVETS

2. Wymagania do woltomierzy DC. Zakresy

Teoretyczna granica czułości pomiaru prądu

Rezystancja	Pasma częstotliwości			
	0,1 Hz	1 Hz	1 kHz	1 MHz
1 Ohm	30 pA	100 pA	3 nA	100 nA
1 kOhm	1 pA	3 pA	100 pA	3 nA
1 MOhm	0,03 pA	0,1 pA	3 pA	100 pA
1 GOhm	1 fA	3 fA	0,1 pA	3 pA
1 TOhm	0,03 fA	0,1 fA	3 fA	0,1 pA

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

W zależności od zakresów i warunków pomiaru (właściwości obiektu – rezystancja, pasmo częstotliwości) rozróżnia się:

- multimetry;
- elektrometry,
- nanowoltomierzy,
- pikoamperomierzy,
- mikro-omomierzy,
- przyrządy źródła – mierniki,
- oraz inne.

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.1. Multimetry

są to przyrządy dla pomiarów:

- napięć powyżej 1 mV ;
- prądów powyżej 1 mA, oraz
- rezystancji poniżej 1 GΩ.

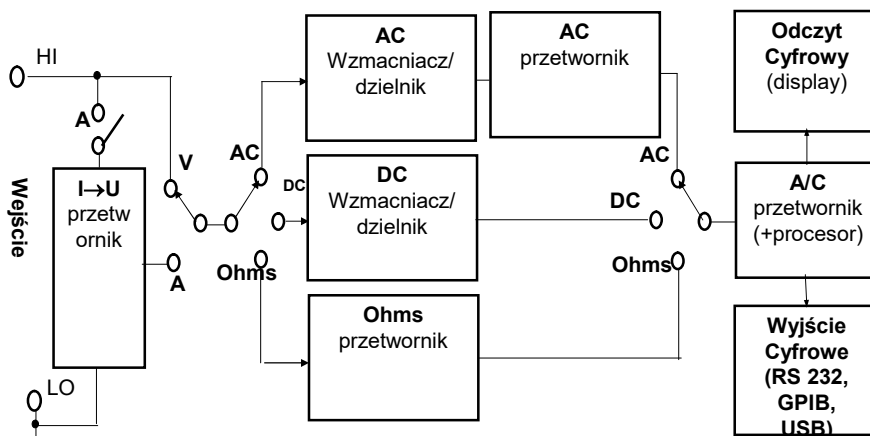
Rezystancja wejściowa woltomierza (R_v) DMM stanowi od około (1-10-100) MΩ do maksymalnie (1-10) GΩ

Rozdzielczość DMM wynosi od $3\frac{1}{2}$ cyfr dziesiętkowych (bardzo tanie) aż do drogiej $6\frac{1}{2}$ - $7\frac{1}{2}$ cyfr dziesiętkowych.

Maksymalna czułość DMM stanowi do (0,1-0,01) mV (do 10 nV).

M.DOROZHOVETS

Przykładowy schemat strukturalny multimetru elektronicznego cyfrowego (DMM - ang. Digital Multi-Meter)

M.DOROZHOVETS

Multimetr Metex MXD 4660A

M.DOROZHOVETS

Multimetr HP-34401A

M.DOROZHOVETS

Parametry multimetru HP-34401A firmy Hewlett-Packard

Tab.2. Funkcje i zakresy pomiarowe multimetru HP-34401A.

Funkcja	Zakresy pomiarowe
DC V, AC V	100mV, 1V, 10V, 100V, 1000V (7)
Ω 2W, Ω 4W	100 Ω , 1k Ω , 10k Ω , 100k Ω , 100M Ω
DC I, AC I	10mA (tylko dc), 100mA (tylko dc)

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.2. Elektrometry.

Są to przyrządy pomiarowe dla pomiarów napięć, prądów, ładunku i rezystancji przy następujących warunkach:

- prądów poniżej 1 μ A do 100 pA, napięcie źródła przy pomiarach prądu jest poniżej kilku set mV;
- napięcia poniżej 1 μ V, źródło napięcia ma rezystancją wyjściową rzędu 1 G Ω i wyżej do 10 T Ω ;
- rezystancji powyżej 1 G Ω ;
- pomiar ładunku;
- pomiary przy porównywalnych wartościach szumów cieplnych oraz innych.

Rezystancja wejściowa woltomierza elektrometru stanowi typowo od około 100 T Ω nawet do około 100 P Ω .

M.DOROZHOVETS

6517B Electrometer/High Resistance Meter

M.DOROZHOVETS

6517B Electrometer/High Resistance Meter

- Measures resistances up to $10^{18} \Omega$
- • 10 aA ($10 \times 10^{-18} A$) current measurement resolution
- • Complete hardware-software solution for ASTM D257 high resistivity measurements with the 6517B, 8009 Resistivity Test Fixture, and the KickStart High Resistivity Measurement Application
- • <3 fA input bias current
- • 6~digit high accuracy measurement mode
- • <20 μV burden voltage on the lowest current ranges
- • Voltage measurements up to 200 V with >200 Ω input impedance
- • Built-in ± 1000 V voltage source
- • Built-in test sequences for four different device characterization tests, surface and volume resistivity, surface insulation resistance, and voltage sweeping
- • GPIB and RS-232 interfaces

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.3. Nanowoltomierze.

Są to bardzo czułe, pracujący w **pobliżu teoretycznej granicy czułości** w porównaniu do elektrometrów.

Rozdzielczość wynosi do około 1 nV

Duże tłumienie szumów losowych

Duże tłumienie zakłóceń szeregowych i wspólnych

Dodatkowe inne funkcje

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Nanowoltomierz 100 VDC, 2182A/E, Keithley
PLN 18 049.00

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Nanowoltomierz 100 VDC, 2182A/E, Keithley (1nV)

- Dwukanałowy nanowoltomierz zoptymalizowany pod kątem stabilnych pomiarów napięcia i niskiego poziomu szumów
- Pomiary z wysokimi prędkościami i zachowaniem niskiego poziomu szumów, typowy szum zaledwie 15 nV p-p przy czasie reakcji 1 s, szum 40–50 nV p-p przy 60 ms
- Tryb delta koordynuje pomiary dla źródła prądu wstecznego o częstotliwości do 24 Hz przy szumie 30 nV p-p (typowym) dla jednego odczytu, uśrednia wiele odczytów zapewniając większą redukcję szumów
- Synchronizacja do linii zapewnia 110 dB NMRR i minimalizuje efekt prądów współbieżnych AC
- Dwa kanały umożliwiają pomiar napięcia, temperatury i stosunku nieznaney rezystancji do rezystora referencyjnego
- Wbudowana linearyzacja termopary i kompensacja zimnego złącza

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.4. Pikoamperomierze.

Są to bardzo czułe, pracujące w pobliżu teoretycznej granicy czułości oraz przy mniejszych wartościach spadku napięcia (tzw. votage burden) w porównaniu do elektrometrów.

Pikoamperomierze zapewniają też inne właściwości, np. lepszą szybkość pomiaru lub możliwość logarytmicznej charakterystyki.

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Keithley Series 6400 Picoammeters

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Keithley Series 6400 Picoammeters

Model	Description	Current	Number of Channels	PC Interface	Resistance	Source	List Price
6485 View Datasheet	-	10fA - 20mA	1	GPIB, RS-232	-	-	US \$2,030 Configure & Quote
6487 View Datasheet	-	10fA - 20mA	1	GPIB, RS-232	10 ⁷ - 10 ¹⁵ ?	0 - ±500V	US \$4,550 Configure & Quote
6482 View Datasheet	-	1fA - 20mA	2	GPIB, RS-232	-	0 - ±30V, each channel	US \$4,670 Configure & Quote

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.5. Mikro-omomierzy.

Mikro-omomierz jest to specjalny omomierz przeznaczony do pomiaru **bardzo niskich wartości rezystancji**.

Typowy mikro-omomierz ma czułość do około **10 $\mu\Omega$** .

Pomiar małych rezystancji odbywa się **przez 4-przewodowe podłączenie** obiektu badanego (w celu eliminacji wpływu rezystancji przewodów) oraz charakteryzują się dodatkowymi (w porównaniu do DMM) funkcjami.

Z pośród nich jest to możliwość kompensacji napięcia przesunięcia (offset), spowodowanego przykładowo termoelektryczną SEM, możliwość ograniczenia napięcia wzdłuż badanej rezystancji do **bardzo niskiego poziomu (typowo poniżej 20 mV)**, co jest bardzo ważne przy testowaniu takich elementów jak kontakty przełączników, kluczy oraz (rele) kontaktronów.

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Mikroomomierz 580 Keythley

RANGE	RESOLUTION	MAXIMUM TEST CURRENT	NON DRY CIRCUIT TEST ACCURACY 1 Year, 18°-28°C ±(%rdg + counts)		DRY CIRCUIT TEST MAXIMUM POWER DISSIPATION IN SAMPLE ACCURACY 1 Year, 18°-28°C ±(%rdg + counts)	
			PULSED	DC	500 μ W	PULSED
200 m Ω	10 $\mu\Omega$	100 mA	0.04 + 2	0.04 + 3	500 μ W	0.05 + 2
2 Ω	100 $\mu\Omega$	10 mA	0.04 + 2	0.04 + 3	50 μ W	0.05 + 2
20 Ω	1 m Ω	1 mA	0.04 + 2	0.04 + 3	5 μ W	0.05 + 2
200 Ω	10 m Ω	1 mA	0.04 + 2	0.04 + 2		
2 k Ω	100 m Ω	1 mA	0.04 + 2	0.04 + 2		
20 k Ω	1 Ω	10 μ A	0.05 + 2	0.05 + 2		
200 k Ω	10 Ω	10 μ A	0.075 + 2	0.075 + 2		

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

3.5. Źródła mierzące (Przyrządy źródła – mierniki)

Source-Measure Unit - SMU

są to przyrządy, funkcjami których są:

- pomiar napięcia;
- pomiar prądu;
- źródło napięcia;
- źródło prądu.

SMU pozwalają na jednoczesne dokładne (o zadanej wartości):

- wymuszanie obiektu napięciowe i pomiar prądu odpowiedzi oraz
- wymuszanie obiektu prądowe i pomiar napięcia odpowiedzi.

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Keithley 2400 SourceMeter SMU Instruments

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

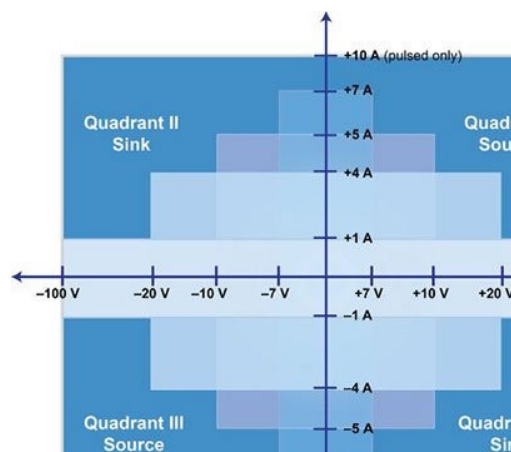
Keithley 2400 SourceMeter SMU Instruments

- Mierniki SMU serii 2400 firmy Keithley są przeznaczone specjalnie do wykonywania testów, które wymagają ścisłego sprzężenia zasilania z pomiarem.
- Wszystkie modele SourceMeter zapewniają precyzyjne zasilanie napięciem i energią oraz precyzyjne pomiary.
- Każdy przyrząd służy jako bardzo stabilne, niskoszumowe źródło zasilania DC z funkcją Readback oraz niskoszumowy 5 1/2-pozycyjny multimetr.
- Wynikiem tego jest kompaktowy, jednocanałowy tester parametrów DC, który można wykorzystać jako źródło napięcia, źródło prądu, miernik napięcia, miernik prądu i omomierz – zwłaszcza w produkcji elementów i modułów w technice komunikacyjnej, półprzewodnikowej, komputerowej, samochodowej i medycznej.
- SourceMeter to niezastąpiony pomocnik podczas wielu zadań związanych z charakterystyką i testowaniem w ramach produkcji.

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

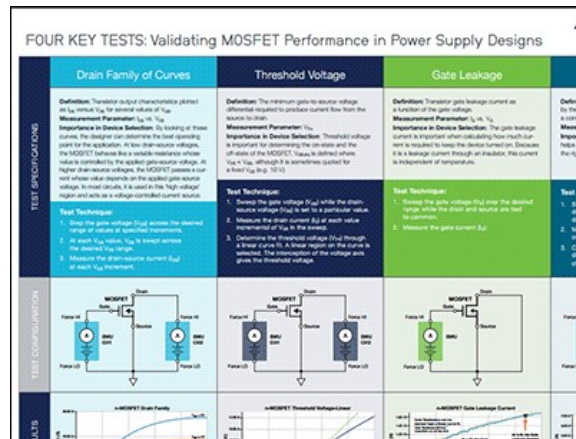
Keithley 2400 SourceMeter SMU Instruments

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Keithley 2400 SourceMeter SMU Instruments

M.DOROZHOVETS

3. Klasyfikacja przyrządów pomiarowych według ich funkcji i właściwości

Keithley 2400 SourceMeter SMU Instruments

- Dane techniczne
- Moc wyjściowa 20 W
- Napięcie wyjściowe DC od 0 V do ± 1 kV
- Prąd wyjściowy DC od 0 A do ± 1 A
- Zakres pomiaru napięcia DC: 5 μ V - 1 kV
- Zakres pomiaru prądu DC 50 pA - 1 A
- Zakres pomiaru rezystancji 0.2 Ω - 200 M Ω
- Regulacja obciążenia $\pm (200$ mV + 100 μ V) i $\pm (100$ μ A + 100 pA)
- Regulacja sieci ± 100 mV (0,01%) i ± 100 μ A (0,01%)

M.DOROZHOVETS